

RZECZPOSPOLITA POLSKA
Rzecznik Praw Obywatelskich

Warszawa,18. 11. 2013r.....

RPO-752372-13-IV/ST

Pan Marek Biernacki

00-090 Warszawa Tel. centr. 22 551 77 00
Al. Solidarności 77 fax 22 827 64

Minister Sprawiedliwości

szanowny Panie Ministrze

Badane w Biurze Rzecznika Praw Obywatelskich skargi ujawniły problem zgodności z Konstytucją RP niektórych regulacji dotyczących określania minimalnych stawek za czynności adwokackie i czynności radców prawnych.

Zgodnie z art. 16 ust. 1 ustawy z dnia 26 maja 1982 r. - Prawo o adwokaturze (Dz. U. z 2009 r. Nr 146, poz. 1188 ze zm.) opłaty za czynności adwokackie ustala umowa zawarta z klientem. Minister Sprawiedliwości, po zasięgnięciu opinii Naczelnej Rady Adwokackiej i Krajowej Rady Radców Prawnych, określa, w drodze rozporządzenia, wysokość opłat za czynności adwokackie przed organami wymiaru sprawiedliwości, stanowiących podstawę do zasądzenia przez sądy kosztów zastępstwa prawnego i kosztów adwokackich, mając na względzie, że ustalenie opłaty wyższej niż stawka minimalna, o której mowa w ust. 3, lecz nieprzekraczającej sześciokrotności tej stawki, może być uzasadnione rodzajem i zawiłością sprawy oraz niezbędnym nakładem pracy adwokata (art. 16 ust. 2 Prawa o adwokaturze). Minister

Sprawiedliwości, po zasięgnięciu opinii Naczelnej Rady Adwokackiej i Krajowej Rady Radców Prawnych, określa także, w drodze rozporządzenia, stawki minimalne za czynności adwokackie, o których mowa w art. 16 ust. 1, mając na względzie rodzaj i zawiłość sprawy oraz wymagany nakład pracy adwokata (art. 16 ust. 3 Prawa o adwokaturze). Ponadto koszty nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu ponosi Skarb Państwa (art. 29 ust. 1 Prawa o adwokaturze). Minister Sprawiedliwości, po zasięgnięciu opinii Naczelnej Rady Adwokackiej, określa, w drodze rozporządzenia, szczegółowe zasady ponoszenia tych kosztów, z uwzględnieniem sposobu ustalania tych kosztów, wydatków stanowiących podstawę ich ustalania oraz maksymalnej wysokości opłat za udzieloną pomoc (art. 29 ust. 2 Prawa o adwokaturze).

Z kolei w myśl art. 22⁵ ust. 1 ustawy z dnia 6 lipca 1982 r. o radcach prawnych (Dz. U. z 2010 r. Nr 10, poz. 65 ze zm.) opłaty za czynności radców prawnych wykonujących zawód w kancelariach radców prawnych lub w spółkach, o których mowa w art. 8 ust. 1, oraz zatrudnionych na podstawie umowy cywilnoprawnej ustala umowa z klientem. Minister Sprawiedliwości, po zasięgnięciu opinii Krajowej Rady Radców Prawnych oraz Naczelnej Rady Adwokackiej, określa, w drodze rozporządzenia, wysokość opłat za czynności radców prawnych przed organami wymiaru sprawiedliwości, stanowiących podstawę do zasądzenia przez sądy kosztów zastępstwa prawnego, mając na względzie, że ustalenie opłaty wyższej niż stawka minimalna, o której mowa w ust. 3, lecz nieprzekraczającej sześciokrotności tej stawki, może być uzasadnione rodzajem i zawiłością sprawy oraz niezbędnym nakładem pracy radcy prawnego (art. 22⁵ ust. 2 ustawy o radcach prawnych). Minister Sprawiedliwości, po zasięgnięciu opinii Krajowej Rady Radców Prawnych oraz Naczelnej Rady

Adwokackiej, określa, w drodze rozporządzenia, stawki minimalne za czynności radców prawnych, o których mowa w art. 22⁵ ust. 1, mając na względzie rodzaj i zawiłość sprawy oraz wymagany nakład pracy radcy prawnego (art. 22⁵ ust. 3 ustawy o radcach prawnych). Ponadto koszty pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego z urzędu ponosi Skarb Państwa (art. 22 ust. 1 ustawy o radcach prawnych). Minister Sprawiedliwości, po zasięgnięciu opinii Krajowej Rady Radców Prawnych, określa, w drodze rozporządzenia, szczegółowe zasady ich ponoszenia, z uwzględnieniem sposobu ustalania tych kosztów, wydatków stanowiących podstawę ich ustalania oraz maksymalnej wysokości opłat za udzieloną pomoc (art. 22³ ust. 2 ustawy o radcach prawnych).

Na podstawie wskazanych powyżej upoważnień ustawowych zostało wydane rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu (Dz. U. z 2013 r., poz. 461) zwane dalej rozporządzeniem w sprawie opłat za czynności adwokackie oraz rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego ustanowionego z urzędu (Dz. U. z 2013 r., poz. 490) zwane dalej rozporządzeniem w sprawie opłat za czynności radców prawnych.

Zgodnie z § 4 ust. 1 rozporządzenia w sprawie opłat za czynności adwokackie wysokość stawki minimalnej zależy od wartości przedmiotu sprawy lub jej rodzaju, a w postępowaniu egzekucyjnym - od wartości egzekwowanego roszczenia. Natomiast w razie zmiany w toku postępowania wartości stanowiącej podstawę obliczenia opłaty.

bierze się pod uwagę wartość zmienioną, poczynając od następnej instancji (§ 4 ust. 2 rozporządzenia w sprawie opłat za czynności adwokackie). Bezpośrednim rezultatem uzależnienia wysokości stawki minimalnej od wartości przedmiotu sprawy jest treść § 6 rozporządzenia w sprawie opłat za czynności adwokackie, zgodnie z którą stawki minimalne wynoszą przy wartości przedmiotu sprawy:

- 1) do 500 zł - 60 zł;
- 2) powyżej 500 zł do 1.500 zł - 180 zł;
- 3) powyżej 1.500 zł do 5.000 zł - 600 zł;
- 4) powyżej 5.000 zł do 10.000 zł - 1.200 zł;
- 5) powyżej 10.000 zł do 50.000 zł - 2.400 zł;
- 6) powyżej 50.000 zł do 200.000 zł - 3.600 zł;
- 7) powyżej 200.000 zł - 7.200 zł.

Treść powyżej przytoczonych przepisów rozporządzenia w sprawie opłat za czynności adwokackie została powtórzona w przepisach § 4 i 6 rozporządzenia w sprawie opłat za czynności radców prawnych. Przepisy te - w ocenie Rzecznika Praw Obywatelskich - są niezgodne z upoważnieniem ustawowym zawartym w art. 16 ust. 3 Prawa o adwokaturze oraz w art. 22⁵ ust. 3 ustawy o radcach prawnych. Wydając na podstawie wskazanych upoważnień rozporządzenia, Minister Sprawiedliwości miał określić stawki minimalne za czynności adwokackie i czynności radców prawnych mając na względzie rodzaj i zawiłość sprawy oraz wymagany nakład pracy adwokata (radcy prawnego). Określając stawki minimalne Minister Sprawiedliwości zobowiązany był w związku z tym wziąć pod uwagę rodzaj i zawiłość sprawy oraz wymagany nakład pracy. Tymczasem redakcja § 4 ust. 1 wymienionych rozporządzeń, a w szczególności

użyty w nich zwrot, że stawka minimalna „zależy od wartości przedmiotu sprawy lub jej rodzaju” po pierwsze prowadzi do wniosku, że normodawca dostrzega różnicę pomiędzy wartością przedmiotu sprawy oraz rodzajem sprawy; po drugie uzasadnia wniosek, że uzależnienie stawki minimalnej od wartości przedmiotu sprawy (a w postępowaniu egzekucyjnym - od wartości egzekwowanego roszczenia) nastąpiło z przekroczeniem granic upoważnienia ustawowego. Upoważnienia ustawowe do uregulowania materii minimalnych stawek nie zawierały bowiem umocowania do przyjęcia jako kryterium tej regulacji wartości przedmiotu sprawy ani też kryterium wartości egzekwowanego roszczenia.

Nie sposób również przyjąć, że odwołanie się przez Ministra Sprawiedliwości do wartości przedmiotu sprawy realizuje tę część upoważnień zawartych w art. 16 ust. 3 Prawa o adwokaturze i art. 22⁵ ust. 3 ustawy o radcach prawnych, które nakazują uwzględnić przy określaniu stawek minimalnych zawiłość sprawy oraz wymagany nakład pracy adwokata (radcy prawnego). Nie istnieje bowiem żadna prosta zależność pomiędzy wartością przedmiotu sprawy zawisłej przed sądem, a jej skomplikowaniem oraz nakładem pracy adwokata (radcy prawnego). Praktyka sądowa dostarcza wielu dowodów, że stopień skomplikowania spraw o niewielkiej wartości przedmiotu sporu bywa niejednokrotnie większy niż spraw o dużej wartości przedmiotu sporu. Również nakład pracy adwokata (radcy prawnego) w sprawach o niskiej wartości przedmiotu sporu może być większy niż nakład pracy adwokata (radcy prawnego) w sprawach o dużej wartości przedmiotu sporu. Tymczasem wbrew intencjom ustawodawcy wyrażonym w upoważnieniach ustawowych, to wartość przedmiotu sprawy stała się

podstawowym kryterium służącym określeniu minimalnych stawek za czynności adwokackie i czynności radców prawnych.

W świetle powyższego - w ocenie Rzecznika Praw Obywatelskich - omawiane przepisy rozporządzeń są niezgodne z upoważnieniami ustawowymi, a w rezultacie również z art. 92 ust. 1 Konstytucji RP. Nie wykonują bowiem w tym zakresie ustawy, lecz wprowadzają nowe, nieznane ustawie kryteria określania minimalnych stawek za czynności adwokackie i czynności radców prawnych.

Dlatego też stosownie do art. 16 ust. 2 pkt 1 ustawy z dnia 15 lipca 1987 r. o Rzeczniku Praw Obywatelskich (Dz. U. z 2001 r. Nr 14, poz. 147 ze zm.) zwracam się do Pana Ministra o przedstawienie stanowiska w zakresie poruszonym w niniejszym wystąpieniu, a także, jeśli Pan Minister podziela pogląd w nim zaprezentowany, o podjęcie działań w celu dostosowania krytykowanych przepisów do standardu konstytucyjnego.

Z posessionem

Z upoważnienia
Rzecznika Praw Obywatelskich

Stanisław Trociuk
Zastępca Rzecznika Praw Obywatelskich